Ч. 31 (12.397). Львів, неділя 9. лютого 1930. Prestowa oplata zaplacono ryczaltem. Рік LI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 27·50 „
Річно 55·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: в Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 30 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Вікопомна дата.

Львів, 8. лютого 1930.

Завтра, 9. лютого, минає дванацять літ від хвилі, коли в місті Берестї підписано мир між Україною і центральними европейськими державами, що творили союзний боєвий фронт у великій світовій війні проти держав антанти.

Якби не дивитися на заключення мира в Берестї між Українською Державою з одного й Німеччиною, Австрією, Болгарією і Туреччиною з другого боку, — дата його заключення є для нас, українців вікопомна, не зважаючи на те, що пізніші боєві події обервули його в нівець, не дивлячись на те, що самі його творці й ініціятори були примушені його анулювати. Дата його заключення є для нас вікопомна тому, що це вперше по цілих століттях історично-державного небуття наша нація, оформлена у власній державі, виступила не як предмет, а як підмет міжнародного права, як самостійний чинник у сімї вольних народів. З того погляду берестейський мир був безперечно актом великої міжнародньої ваги, актом переломовим не тільки в українській, але й російській революції. В найновішій історії українського народу заключення берестейського мира можна сміливо вважати одною з найважніших дат.

Зайва річ пригадувати, як прийшло до заключення мира в Берестї. Центральні держави, особливож Австрія та Болгарія й Туреччина, вгиналися під тягарем війни і горячо вижидали мира, що мав облекшити їх напругу бодай на одному фронті й заспокоїти голодні шлунки їх населення, яке наслідком голоду було здатне на все і недвозначно погрожувало революційним зривом. Російська революція видвигнула на політичну арену українську стихію, що зростала і кріпшала з дня на день, поки українство не вилилось у державні форми. Правда, ті форми не виходили довго поза поняття автономії і федерації, як це виразно деклярували три перші універсали Центральної Ради. Тодішні провідники українського народу не мали — з малими виїмками — ні потрібної рішучости й відваги, ні політичної бистроти й далекозорости. Вони постійно оглядалися позад себе, на Росію, не маючи сили цілковито визволитися від могутніх російських впливів. Вони й прогавили неодин догідний момент і стямилися трохи за пізно. Адже відомо, що четвертий универсал, яким проголошено повну самостійність України (22. I. 1918), викликали більшовицькі узурпатори, заливши своїми полчищами наші землі, аби їх „самоозначить вплоть до отделенія".

Під натиском обставин, уже в останній хвилі, українські революційні провідники приступили до мирових переговорів з центральними державами в Берестї. Делеґація Центральної Ради для переговорів приїхала до Берестя щойно 22. січня 1918 р., коли більшовики пертрактували про справи мира вже подрібно. Не зважаючи на те, молоді делеґати України, що були гаразд поінформовані про незвичайно важке положення в центральних державах, яким грозила неминуча катастрофа, заступали гідно молоду українську державність, для якої здобули не тільки визнання, але й поміч. Особливо невмолимі були вони у відношенні до Австрії, висунувши домагання прилучення української Галичини й Буковини до самостійної вже України. Щойно по довгих переговорах, коли це не вдалося, делеґати України вимогли на Австрії, що вона заключила з ними договір (тимчасово тайний) про виділення українських частин Галичини й української Буковини в окремий коронний (автономний) край під Австрією. Це був безперечно поважний успіх української делеґації в Берестї, що виявила там свою зрілість і зрозуміння історичної хвилі та використала як слід сприятливу для нас ситуацію.

Пізніші воєнні й політичні події в світі, заломання фронту центральних держав на заході і на Балкані, а в значній мірі також дальші великі помилки українських провідників довели до того, що берестейський мир анульовано, а Українська Держава стала з часом складовою частиною СРСР. Та не зважаючи на все те, в історії української відродженої нації берестейський мир є і буде величезним активом, є і буде переломовим актом на шляху до нашої мети.

*

Від Ред.: Хто цікавиться ближче справою берестейського мира, тому поручаємо цінне видання „Червоної Калини" п. з. „Берестейський мир". (Спомини та матеріяли), що його зладив І. Кедрин.

Ідеольоґійний конфлікт між фашизмом і Ватиканом.

(Від нашого кореспондента.)

II.

Рим, лютий 1930.

Звідси випливає, з точки погляду католицизму й обмеження прав та обовязків держави, щодо виховання молоді, — обмеження, які мають йти цілковито на користь церкви. Церква і держава, — кажуть католики, — у відношенні до родини, стоять на ріжній площині, бо церква, в силу одного зі своїх перших таїнств, має титул спіритуального материнства, чого держава не має: „Ми, — говорив папа Пій XI у згаданій промові до учнів Мондраґонської колеґії, — ніколи не можемо погодитися, щоби хтось урізував, зменшував, неґував право, яке натура і Господь дали родині та церкві на полі виховання. На цьому пункті ми будемо незломні, — так само як були би незломні, коли би нас запитали, скільки має бути два рази два... коли мова йде про ратування якоїсь душі... Ми відчули би досить сили, щоби протиставитись самому дияволу..." І тут-же знаходимо гострий випад спеціяльно проти фашистівської системи виховання: „Ми не будемо говорити, ніби державі для переведення її обовязку виховання громадян, необхідно, пристойно і відповідно виховувати завойовників... Те, що робиться в одній державі, не є виключене в цілому світі. І коли би всі держави світу почали виховувати завойовників, то що з того вийшлоб?"

Мусоліні не менше катеґорично проголошує в сенаті: „На точці виховання — ми непорушні... Коли би сучасний світ складався не з відомих нам лютих вовків, що випадково, вбираються у циліндри та похоронні сурдути, — можна було би відмовитися від нашого виховання, котрому ми дамо нарешті назву, бо лицеміря є нам противне: виховання воєвниче. Це слово не повинно вас лякати. Це мужеське і воєвниче виховання є необхідне в Італії, бо, напротязі довгих століть воєнні прикмети народу не мали жадного приноровлення. І лише велика війна, що відбулася від 1915 по 1918 р. була єдиною, а часів війн римської імперії війною, що переводив її і виграв італійський нарід. І тому власне, що ми маємо боронити день в день наших інтересів національного істнування, то не можемо ми піддаватися улесливим словам універсалізму, що відповідає психольоґії народів, які вже стали сильними, а не підходить для народів, які хочуть бути сильними".

Наводжу ці всі головні, найбільше характеристичні уривки з промов найвищих провідників з одного боку фашизму, як провідної ідеї італійської держави, з другого боку католицизму, як провідної ідеї Ватикану, бо вони дають ключі до зрозуміння всіх тих вельми численних, окремих епізодів фашистівсько-ватиканської боротьби, що відбувається в лоні італійського народу, в журналістичній полеміці та в таких яскравих фактах, як поміщення минулого тижня на індекс заборонених книг двох книжок, виданих офіційним фашистівським видавництвом („Zibreria del Zittorio"). Маю на увазі книгу Миссаролі „Date a Cesare, („Віддайте Цезареві...") і книгу Іґнотуса „Stato Fascisto, Chiesa e scuola" — (Фашистівська Держава, Церква і Школа").

Не може бути ніяких сумнівів, що фашизм, розвязанням так званого римського питання здобув одну з найбільших своїх дипльоматичних і національних перемог. І в момент підписування лятеранських пактів його творці були на вершку своєї політичної слави, але тоді саме вони ввели в державний італійський організм нову могутню силу, що непомітно, але послідовно підточує істнуючий режім, змагається з ним і повільно переводить свою працю в напрямі опанування влади своїми впливами. Можна сильно сумніватися щодо того, чи осягне вона свою мету, бо, не дурно, сам ректор католицького університету в Міляно, кінчаючи цикль лекцій 8. вересня 1929 р мусів признати рацію тим, які називали Італію — „країною скептицизму", які говорили, що „католики-італійці дійсно мало причинилися до поширення релігійних студій, і що неосвіченість і байдужість панують у країні".

Задовго Ватикан і духовенство стояли на перешкоді віковим ідеалам національного італійського обєднання, або, як у нас тепер принято називати — національної соборности; занадто довго стояли вони в безпосередній залежности від чужонаціональних чинників, головно Франції та Австрії, і задовго в Італії панували цілком атеїстичні уряди. Певно, що з боку Мусоліні і фашистів приняття конкордату навіть у тій формі, в якій він вийшов з Лятерану, було величезним кроком назустріч найбільше сміливим бажанням правовірних католиків, але, певно так само й те, що дальших офіційних здобутків Ватикан не матиме і що в сфері виховання молоді фашистівський уряд ніколи не уступить.

Це розуміють і католицькі кола і тому то власне проголошується фашистівському урядові глуху боротьбу: „Кидається, — як пише Іґнотус, книжка якого тепер поставлена в Ватикані на індекс заборонених книг, — гасла переводити пропаганду, що визнається законною і необхідною проти держави, проти її прав, проти інтеґральности гих прав, проти вживання назви фашизму, за удаванням чи навіть і явним проголошенням, що держава зрештою є одна річ, а фашистівський режім друга, і т. д. і т. д.

Не даром Мусоліні у своїй промові в парляменті вважав потрібним проголосити: „Хай кожний знає, що режім не спить і ніщо не втікає від його поля зору. Нехай собі ніхто не гадає, ніби найменший листок, що друкується десь в останній парохії, не дійде колись до моїх рук. Ми не дозволимо на відродження давно похованих партій чи орґанізацій". „Цікаво зазначити, — додав він, — що за три перші місяці після підписання лятеранського пакту я мусів конфіскувати далеко більше католицьких часописів, ніж за сім попередніх"...

Проте один „листок", досить поважних розмірів, що видається не в „найменшій" парохії, а в самому Ватикані, суверенній державі, знаходиться поза обсягом фашистівської „уваги", і в тому „листку" друкуються іноді гіркі слова. Називається він „Осерваторе Романо".

Евг. Онацький.

ЗА ОКЕАНОМ.

Листопадові свята в Канаді.

В місяцях листопаді і грудні відбулися в Канаді дуже численні свята з нагоди листопадових роковин. У більших центрах нашої еміґрації відбулися ті свята з богатою програмою і при численній участи населення, при чому в них брали участь і прихильні нам чужинці. Особливо величаве свято відбулося в Саскатуні Саскечеван, де перед концертом ґен. Сікевич роздав пропамятні відзнаки тамошнім українським стрільцям, котрі боролися в Українській Армії за самостійну Україну. На святі був також посадник міста Нормен, капітан англійських леґіонів та подставники місцевої канадійської

преси. На святі в Ріджайні, Саскечеван, зібрано 100 дол. для українських інвалідів і вислано їх до Львова. На листопадовому святі у Вегревилл, Алберта, зібрано 40 долярів для українських інвалідів. Також на всіх інших святах з приводу листопадових роковин збирано лепти за українських інвалідів у старому краю.

Виступ дітей на пописі школи танку Авраменка.

Два останні виступи школи національного танку Василя Авраменка в Ню Йорку, а саме: в середу 1. січня (Новий Рік) і в неділю 12. січня стягнули до салі Українського Народнього Дому небувале, як на ці часи, число публики. Саля аж тріщала від натовпу. Знак, що минають найгірші часи братньої ворожнечі, яка не дозволяла навіть нашим людям в Ню Йорку зійтися мирно разом. Видно, що це заслуга нашого балетмайстра, котрий уперто йде вперед і зумів переконати українську громаду, що спільна українська культура — це головна сила, яка нас лучить на чужині і дасть змогу виховати молоде покоління в рідному напрямку. З продукцій найбільш до вподоби припадають публиці гуцульські танки, а між ними аркан і козацький герць. Останньої неділі головну атракцію вечора становив танок 3-літніх хлопчиків, котрі танцювали взірцево подільського козачка й аркана в гуцульських убраннях. Публика не могла натішитись виступом дрібноти. По обох виступах ученики школи колядували на народні ціли і зібрали 100 дол. Всіх учеників є понад 100, а це великий поступ, як на теперішній настрій нюйорських громадян. Школа росте з тижня на тиждень і тому п. Авраменко приготовляється до великого попису з українським танком на якійсь визначній сцені при Бродвею. Покищо піде ще на українській сцені балетна картина „Довбуш", а дальше „Чумаки", „Запорожська Січ" і „За Україну". („Америка").

Українські коляди на радіо в Ст. Луис.

Заходом Інтернаціонального Інституту в Ст. Луис, Мизури, співали в неділю 22. м. м. коляди тамошні хори кількох національностей. Найбільше коляд відспівав хор української католицької церкви в Ст. Луис під проводом свого пароха о. Василя Мереньковa.

Українські музичні твори в Америці.

Д-р Г. Ґ. Скеґар видав у Шикаґо збірку нових музичних творів у двох частинах. В тих збірках є отсі твори: „Ти вічно є при мені" (переробка з англійського), дует на сопран і альт; „Тиха, як ніч" (пер. з нім.), сопр. сольо; Серенада (пер. з нім.), дует на сопран і альт; „Прощай" (пер. з нім.), дует на сопран і тенор; „Доля" (пер. з шведського), сопранове сольо. Всі ті твори переробив на українську мову і видав своїм коштом сам д-р Г. Ґ. Скеґар.

Новітня каста.

1) Значіння і зміст поняття „пролєтаріят".

Луцьк, лютий 1930.

Кожна доба має свої модні та в деякій мірі магічні слова. Що торкається соціяльно-політичного життя, то безумовно наймоднішими словами наших днів є: „пролєтаріят" і „фашизм".

Ці слова раз-у-раз повторюються в пресі і в розмовах та промовах. Але як мало є таких, що вкладають у ці слова якийсь ясний для себе зміст. Можна з певністю сказати, що лише невеличкий відсоток читачів і слухачів може дати відповідь, що саме складається на зміст і обєм цих понять у теперішньому моменті. Тут залишимо на час друге магічне поняття „фашизм" і скажемо кілька слів про перше, яке більше ввійшло у нас в ужиток.

Пролєтаріят! Це чуже слово і для рядового інтеліґента й для неінтеліґента є однаково розпливчастим іменем якогось невідомого щодо чисельности і в той-же час — таємничого, необчисленого. Одні в те поняття, як обєм вкладають реально-істнуючі групи: робітників, безвласників, наймитів; інші — соціялістів, комуністів, більшовиків; ще інші зараховують до пролєтаріяту ремісників, де-які верстви селянства і т. д.

Чи дійсно пролєтаріят складають робітники, що продають свою працю? Ні. Є багато всякого роду робітників, що до пролєтаріяту себе не зачисляють. Безвласники? — Ні. Деякі наші пролєтарі з комуністів і сельробівців мають добрі маєточки. Наймити? Теж ні, бо є серед них і власники й такі, що від цього сучасного „пролєтаріяту" відрікуються. Залишається друга ґрупа — соціялісти й комуністи. Але й вони не укладаються в рямці „пролєтаря". Є серед них і власники і такі, що нічого не роблять і добре живуть; є інтеліґенти, які в-коли жадного робітничого інструмента у руках не тримали; є військові, що нічим не відріжняються від військових непролєтарів і т. п. Те саме треба сказати й про ремісників та селян: власники й безвласники, соціялісти й несоціялісти, визнавці „пролєтаріяту" й противники його.

Отже, якоїсь реально істнуючої ґрупи людства, ясно відокремленої чи то родом праці, чи відношенням до власности, чи то нарешті належністю до партії, — нема.

Сучасний світ, який повстав в наслідок тисячеліть культурної й цивілізаційної праці минулих поколінь та який ні в одному пункті земної кулі, а в тому числі й на Радянщині, під цей час під впливом пролєтарських гасел не змінився, поділився на дві нерівномірні ґрупи. Але кожна ґрупа складається з тих самих ріжнородних верств суспільности: власників і безвласників, працюючих фізично й непрацюючих, соціялістів та комуністів і таких, що до них не належать, далі з умових робітників, селян, ремісників, наймитів, військових і т. д.

Всі ці верстви суспільности є однаково як на Радянщині, так і в так званому буржуазному суспільстві. Як у буржуазному, так і в пролєтарському світі однаково є пануючі й маса, над якою панують; є пани, яким чистять чоботи, подають воду, варять їм їжу, шиють одяг тощо, і наймити, яким платять за цю чорну роботу; є щасливі й нещасні; є ті, яким живеться легко й є „працюючі й пригнічені".

Деж є в такому випадку той „пролєтаріят", іменем якого підпалюють світові культурні осередки й виповідають війну людству, яке складається з тих самих ґруп населення?

Пролєтаріяту з ясно окресленим, льоґічним та реальним обємом в дійсности нема. В країні, яку можнаб назвати пролєтарською, повинніб бути самі пролєтарі, а значить, згідно з поширеним поняттям, — самі безвласники, що продають свою працю. З того моменту, колиб вони набули хочаб найменшу власність (одяг, хатні речі) та колиб їх працю перестали купувати, вони перестальб бути пролєтарами. Отже коли на Радянщині вже нема тих, що продають свою працю, а значить і тих, що купують її, то нема там і пролєтарів.

Як бачимо, фактичний стан ґрупувань людства не дає означення ні змісту ні обєму поняття „пролєтар". Очевидно, ключа до цього поняття треба шукати десь інде.

Коли так званий пролєтарський світ складається з тих самих основних верств, з яких складається й світ непролєтарський, але протиставить себе останньому, то є такі можливості для розвязання цього питання: або „пролєтаріят" є мітом і суґґестією, які не відповідають дійсному стану річей у світі, або є це нова якась ґрупа, що складається з осіб ріжних фахів, маєткового почуття й стану, партійних поглядів та етичних засад, обєднаних якимсь спільним стремлінням та спільними інтересами. Якщо ці ріжнородні ґрупи своїх дійсних стремлінь та інтересів не виявляють, то, мабуть це є їхнім тактичним ходом.

В. Островський.

На орґанізаційному фронті.

Орґанізаційна нарада Українського Національно-Демократичного Обєднання в Коломиї.

Дня 22. січня ц. р. відбулася політична нарада Обєднання, на яку прибули у великій кількости відпоручники громадських комітетів. З Парлямент. Репрезентації явилися сен. О. Кисілевська і М. Галущинський. Нарадами, які тривали довше як чотирі години проводив голова орґанізації Юра Чукор.

Політичний реферат, який став основою

ВОЛОДИМИР ОСТРОВСЬКИЙ 29)

Сміх землі.

XXXVIII.

Семенюк вийшов за ним і спокійно покликав:

— Вернися. Оповім тобі, як сталося. Бачив усе на власні очі.

Голянівський вернувся. Похнюпившись увійшов до кімнати й сів у кутку.

Вечірні сутінки згущалися, заливали нутро кімнати, затирали контури річей, сіяли переляканy таємничість.

— Отже сталося це так, — почав Семенюк, закурюючи папіроску. — Приїхав я вчора в службових справах. І якось вийшло так, що по кілька раз зустрічав її на вулиці. Дивилася на все байдужими очима. Підійде до вітрини, постоїть, знову відійде і йде далі. Обличча скамяніле. Але була одягнена, як завжди, елеґантно, напудрена, рухи естетичні...

Затягнувся папіроскою.

— Переночував я й вранці пішки пішов на двірець. Попереду мене йшла якась панна в англійському плащі, бронзових пантофликах, у гарному капелюсі. Придивився й пізнав її. Пішов за нею в віддалі кількох кроків. Дивився на неї уважно. Фіґурка дійсно гарна, гнучка. Йшла поволі. Так не йдуть до поїзду. Не йдуть так і на прогульку. Не відчувалося в її ході жадної думки. Виходилоб, що блукає під впливом якогось переживання. Я ще не знав, що її зредукували.

— А хіба-ж зредукували? — перепитався Голянівський мертвим голосом.

— Так. Узяли душу й викинули тіло. Так, я ще не знав про це. Відчував лише, що мені передавалося щось з того, що вона переживала, хоча я й нічого ясного не відчував.

Семенюк знову затягнувся папіроскою.

— Один американський професор твердить, що переживання людини, всі її думки в формі вібрацій передаються в простори, як хвилі радіо. Другий, відповідно настроєний людський апарат може прийняти ці вібрації, а значить: пережити те саме чи щось приблизне. Тому, можливо, що дещо з її душі передавалося мені. Дійсно, я відчув якесь хвилювання. Щось незрозуміле тягнуло мене вслід за нею. Отак я крок за кроком прийшов за нею на двірець. Купив білет і вийшов на перон. Чи зауважила вона мене й взагалі чи вона щонебудь бачила, годі сказати.

Вогник папіроски знову розжеврився в пітьмі.

— Почав я чомусь здалека стежити за нею. Вона весь час ходила по пероні, ходила такими розмірними кроками, що нагадувала автомат, накручений чужою рукою. Я зауважив, що коли почула гудок паротяга, здріґнулася, кроки її змінилися, очі окинули обрій і зібраних на пероні, немов прощалася і швидко пішла в ту сторону, звідки йшов поїзд. Пасажири заметушилися. На мить я втратив її з поля зору.

Семенюк спинився.

— Раптом почувся чийсь страшний крик. Юрба захвилювалася. Поїзд спинився. Всі кинулися в напрямі крику. Побіг і я.

Семнюк зробив довшу павзу.

— Лежала біля шин. Спідниця пошарпана. Білизна теж. На землі кров. Тістяний мозок, жовтий, неприємний. Одна нога лежала окремо. Нагадувала вона манакен у вітрині — в панчошці й пантофлику... Друга нога була надрізана вище коліна. Я ще не освідомлював собі, хто це. Аж за хвилину, коли мій зір перенісся на її вбрання, пізнав. Лежала ниць з викривленими руками, нерухомо...

Семенюк знову зупинився.

— Принесли носилки. Коли піднялн її, я почув її голос: „Не рятуйте... добийте... мені холодно..." Поклали її на носилки, а поруч неї — ногу...

— То вона не вмерла? — неначе зпід землі почувся голос Голянівського.

— Ні. Її перевезли до шпиталю. Ампутували другу ногу. Ясно, що вмре, як не сьогодні, то завтра. Та й краще буде для неї...

— В котрій годині це сталося? — спитався Голянівський.

— В девятій.

— В цій самій годині батько бачив її привид і від удару серця вмер, — сказав Голянівський, немов сам до себе.

Семенюк підвівся. Твердим кроком підійшов до стіни й запалив електрику. Кімнату залило життерадісне світло.

— Надягай бриля, йдемо вечеряти. Завтра вийдеш на роботу.

Голянівський покірливо підвівся. Вийшли.

— Ти був на війні? — забалакав Семенюк. — стріляв із окопів у противника? бачив, як він захитався, зробив рух руками й звалився? Правда, що бачив? І не плакав, не сумував. Бо що таке смерть? Найзвичайнісінька річ. Загалом людини жаль, коли вона вмирає. Але ще більше жаль її, коли вона вмирає духово, вироджується. І чи час сумувати за тими, що зрадили нас, що вмерли в чужому окопі, коли довкола нас простягають руки по рятунок живі й вірні?

Семенюк поклав Голянівському на плече руку й поважно сказав:

— Ми на позиції. Йде боротьба за істнування народу. І чи ми можемо звертати занадто багато уваги на чиюсь смерть по той бік бойової лінії? Не про нечулість тут іде, а про те, що не маємо права марнувати ні одної хвилини, бо від цього можуть загинути тисячі в нашому таборі.

(Докінчення буде.)

дальшої дискусії, дав сен. М. Галущинський. Почав з десятиліття великого акту 22. січня, перейшов його значіння і послідовности на нинішній час, вкінці ширше заговорив про політичне життя, його потреби і завдання. Чистоту політичного життя можна провести тільки сильним і то як найсильнішим скріпленням власного партійного організму. Не так важне чисельне скріплення, як радше якісне щодо моральної сили, вартости й ціни членів і їхньої праці. На поодиноких прикладах як зовнішнього, так і внутрішнього, міжпартійного життя доказав слушність своїх виводів.

Ця нарада мала бути продовженням наради з грудня 1929 р. Одначе силою факту осередним питанням, біля якого йшла розмова, були останні заг. збори філії Т-ва „Просвіта“ в Коломиї, які описано докладно в ч. 24. „Діла“ з 1. II. 1930. Голос бесідників тим більше важний, що це говорили самі селяни. Вони осудили якнайгостріше поведення проводу філії, котрий заняв становище вузько-партійне та для ратовання положення „ячейки“ не завагався потоптати найпримітивніші засади, на яких може спиратися організація освітньої установи. Бесідники розважували ріжні думки, як справу домагання нових зборів, творення нової філії тощо. На всякий спосіб видно сильну і рішучу постанову покласти край такому станови, хоч би прийшлось витягнути якнайдальше йдучі послідовности з поведення проводу філії.

Вкінці постановлено в недалекому часі скликати дальшу повітову нараду.

Тої самої днини у вечірних годинах відбулися сходини місцевої інтелігенції. Число зібраних було поважне. Реферат як з приводу акту 22. січня та і політичний виголосив сен. М. Галущинський. Розмова протягнулася поза 8-у год. Оберталася як біля питань, що дотичать місцевої політ. організації, так і цілости нашого життя. Промовці відчували велику відповідальність, яка на них спочиває. Це напевно вплине не тільки на скріплення роботи, але й на зміст та ціну роботи. З обох нарад винесено якнайкраще враження.

З життя Волині.

Загальні річні збори філії „Сільського Господаря“ в Луцьку.

Дня 2. лютого відбулися у Луцьку в салі повітової „Просвіти“ загальні збори філії „Сільського Господаря“ в Луцьку. Збори відкрив голова філії п. В. Островський, якого збори одноголосно просили проводити зборами. За президіяльним столом були члени ради пп. інсп. Л. Кобилянський, дир. О. Ковалевський, селяни М. Столярчук, П. Настенко й секретар п. С. Вишнівський.

Вичерпуючий реферат про діяльність філії „Сільського Господаря“ виголосив голова п. Островський. На день зборів філія мала 781 членів і 24 кружки, розміщені в усіх громадах (волостях) повіту, крім одної, найбільш віддаленої.

У звітовому році виголошено по селах 88 рефератів, відбуто 2 повітові конференції рад Кружків, 6 районових господарських конференцій, заложено 47 досвідних піль зі штучними погноями (12 на весні і 35 в осени); в справі заложення цих піль аґроном філії п. інж. Ришавий відбув по селах 55 поїздок.

Філія ширила добірне зерно (жито й пшеницю), влаштувала годівельно-ветеринарні курси, поширила швайцарські сонди, якими урятовано в селян коров на суму біля 30 тисяч зол., а також ветеринарні аптички. Заложено при кружках дві секції контролі молочности, дві секції ощадности, один шпихлір (випозичальню насінного збіжа), а при філії — технічну секцію, завдяки якій 1. березня повстає технічне бюро. Філія також робила перші спроби збуту місцевих виробів і продуктів, ширила сільсько-господарські машини і т. д.

Протягом року поширено серед селян біля 9 тисяч книжок сільсько-господарської літератури, в тому числі біля 7 тисяч безплатно й біля 2000 прим. платно.

П. інспектор Кобилянський зложив грошове справоздання за минулий рік і біланс філії, а п. інж. Кісера справоздання й побажання контрольної комісії, яка просила збори ухвалити уступаючій раді абсолюторії та подяку за працю.

Після дискусії збори постановили принятя всі справоздання ради й контрольної комісії, уділити раді абсолюторії, а зокрема одноголосно висловили подяку п. Островському за працю в філії й інж. Ришавому за додаткову працю в бюр.

Далі збори приняли плян праці на наступний рік, а також бюджет філії, при чому ухвалили додаткову вкладку в розмірі 1. зол. річно за кожного члена.

Головою філії знову одноголосно вибрано п. В. Островського, а членами: пп. Л. Кобилянського, О. Ковалевського, паню Олександрович і пп. П. Настенка, А. Кушніірука й С. Вишнівського. Заступниками: селян Найдка, Королюка й Лошака. До контрольної комісії: Кухарчука, Кушнірука й Лящука.

Збори, в яких брало участь 105 членів філії з ріжних сіл повіту (було біля 20 осіб гостей), пройшли в надзвичайно дружньому діловому тоні й виявили велике зацікавлення селянства своєю сільсько-господарською організацією. *М.*

Червона армія колективізує.

З уваги на поважний опір селян колективізації сільського господарства, Революційно-военна Рада С. Р. С. Р. рішила виділити з червоної армії 175 тисяч червоноармійців та передати їх у розпорядження комісаріяту земельних справ. Ці виділені, найнадійніші для комуністів елементи червоної армії будуть брати активну участь у проводженні колективізації, або іншими словами: будуть при допомозі терору й насильства відбирати індивідуальним господарствам землю, щоби її прилучити до колективних господарств. Московські „Ізвєстія“ і „Правда“ витають радо цей подвиг Револ.-воен. Ради та вважають його незвичайно доцільним з уваги на великий опір колективізації, що його виявляє селянство. Армія не допустить до того, щоби селянський саботаж перетворився у внутрішню громадську війну.

МИХ. РУДНИЦЬКИЙ.

З нових книжок.

1. Вступні міркування

Появилося кілька наших нових книжок і кажуть: слід про них дещо написати... Краще було би без передмови. Та може ще краще: і без рецензій. У нинішнім стані галицької літератури найкращу ролю вибрали ті, що обзиваються про книжки тільки тоді, коли треба похвалити приятеля чи однодумців, напасти на принципіяльного ворога або ті, що мовчать. Мовчать так завзятуще про новини літератури, як наші літературні журнали.

Мої рецензії на наші книжки наробили мені чимало ворогів. Через ті рецензії я втратив чимало симпатичних дружніх взаємин з авторами. Навіщо-ж їх пишу? Для оригінальности? Щоби почванитись своєю ерудицією? Роблю, що можу: стараюсь уже писати так просто і так оминати великих імен та ідей, що далебі міг би стати співробітником усіх наших календарів. А все-ж анонімний критик з „Нового Часу“ докоряє мені, що „буквально приголомшую читаючу публику критиками та рецензіями, повними фраз та парадоксів...“

Звідкіля таке непорозуміння? Воно просте. Те, що для одних парадоксом, для інших старою правдою. А в своїх скромних, чисто-денникарських рецензіях бороню зовсім неоригінального погляду, що наша література мусить вийти зі стадії чисто-провінціяльного примітивізму. Ті, що вважають патріотичним ділом — хвалити дуже слабі, малолітературні твори за те, що вони написані в похвальнім патріотичнім намірі — завдають, на мою думку, більше лиха нашому культурному розниткові, як ті, що стверджують його недостачі.

Закидають мені, що часто покликуюсь на чужинних письменників і прирівнюю з ними наших, забуваючи про ріжницю обставин. Що вдієш? — кожна критика є порівнанням. Залежно від того, хто що з чим може прирівнювати, випадає його осуд. Нема національної критики, що не рахувалась би з істнуючим станом світової літератури, таксамо як нема національної політики, що хотячи добитись якихнебудь успіхів, не рахувалась би зі станом міжнародньої політики.

Дивне є те, що дехто з наших земляків добачує кривду заподіяну нашій літературі тоді, коли наші твори прирівнюється інколи з великими чужинними. Це-ж тільки почесть для них, і куди краще, ніж хвалити їх за прикмети, завдяки яким вони надаються на шкільну „нагороду пильности“.

Люди, що разом з одним нашим денникарем дошукались у моїх фейлетонах про наші історичні і воєнні повісти такого висновку: „Французи мають великого письменника Віктора Гюго, поляки Стефана Жеромського, з в порівнанні з ними всі українські автори це ніщо“ — повинні краще ходити до кіна, як заводити дискусію про літературу. Особисто можу на пункті знайомости літератури бути таким самим меґальоманом, як багато наших людей є на пункті іншої спеціяльности: але уважний читач мусів запримітити, що мої рецензії в „Ділі“ рахуються завсіди з... цензурою опінії.

Пишучи в газеті, знаю, що пишу для людей, які не цікавляться спеціяльно літературою і не ставлять до неї високих домагань. І тому мої домагання до творів не є тут висловом чисто індивідуального смаку, примх або суперлятивних критичних ідей. Замісць добувати тіні Бальзаків і Толстих, я в першу чергу з цікавости розпитую десятки ріжних представників нашої інтеліґенції про їхній погляд після прочитання свіжої повісти. Є між ними мої товариші, ґімназійні вчителі, адвокати, лікарі, інжинієри, дами, панночки, ґімназисти.

Така анкета довела мене давно до пересвідчення, що пересічний смак нашої середньої інтеліґенції є багато кращий і їхня літературна підготовка глибша, як псевдо-патріотичне крикунство деяких наших підбадьорувачів літератури, що не вміють відріжнити добрих намірів автора від кепських наслідків його поверховної продукції.

Ні, — висловлюючи свою думку про деякі наші твори, ніколи не прусь на шпилі европейської літератури, а повторяю тільки те, що відчуває нині велика громада нашої інтеліґенції, нічим не ріжна від мене. Всі ми виховуємось не тільки на рідній літературі, але й на чужинних: — читаємо великих і малих чужих письменників в оригіналі чи перекладах, таксамо як інтеліґентний загал народів, що мають могутніх Дантів, Шекспірів, Молієрів і Ґетих.

І на це нема ради — з цим треба рахуватись. Ми не домагаємось від наших письменників, щоби вони були ґеніями, могутніми творцями, ставали джерелами нашого подиву. Ми домагаємось, щоби вони задовольняли мінімальні потреби нашої уяви, світогляду і смаку. Ось головний критерій газетного критика, спільний із тою вже немалою частиною наших читачів, для яких книжка є буденною, хоч і духовою стравою.

Коли-ж газетний рецензент помиляється у своїм надто суворім осуді, тоді тим краще для рідної книжки, а тим гірше для нього. Хто помиляється у своїй спеціяльности, той тратить довіря серед тих, що також на ній розуміються. Та перша причина непорозумінь у дискусії на тему літератури є претенсія деяких людей, щоби вони мали за собою — „всіх“ — „загал“, „суспільність“ Критик повинен бути настільки критичний, аби розумів, що люди ріжної підготовки, ріжного знання рідної та чужинної літератури, ріжного смаку й ріжної вражливости не можуть оцінювати творів із того самого становища. Є перспектива з вежі Айфля і є овид з темної галицької вулички — Руської чи Боїмів. Кожна з них має свою публику і кожна сповнює свою ролю.

І тому політиків, що встрявають у літературну критику, треба би спитати, звідкіля в них така самопевненість, що вони є більші патріоти, як інші, — чому вони в імені свого патріотизму мають право видавати анатему на тих, що мають у не їхній спеціяльности інакші погляди від них. Адже література не має до них претенсій, щоби вони в політиці шанували її домагань: навіть таких мінімальних як чистота і дух рідної мови. Нехай-же вони і не ставлять до літератури чисто-політичних претенсій. Це вийде тільки на користь одночасно — нашому патріотизмові і нашій літературі.

На парляментарній арені.

Промова сен. Децикевича на сенатській бюджетовій комісії.

(ік) На бюдж. комісії сенату при розгляді бюджету президії ради міністрів при позиції найвищого адміністраційного трибуналу сен. **Децикевич** звернув увагу на слідуючі моменти: Число скарг до найвищого адм. трибуналу щораз зростає. Пояснюється це тим, що українське населення, яке безпосередньо після війни попало в стан депресії, сьогодня вже з того стану отряслося і шукає справедливости перед зловживанням нижчих органів влади у найвищих інстанціях. З другого боку польське населення, котре з початку було так захоплене своєю державою, що думало найти в ній всі блага, швидко переконалося, що мусить процесуватися з вищими чинниками влади. Длятого в інтересі самого найвищого адмін. трибуналу лежить утримання свого авторитету перед населенням. Цей авторитет зріс би, коли би суддями найвищого адм. трибуналу були також українці, а не лише особи одної польської національности. При бюджетовій позиції на комісії студій над покращанням адміністрації сен. Децикевич гостро критикував вкорінений нині в Польщі звичай обсаджування адміністраційних позицій від найнижчих до найвищих посад нефаховими людьми. Покликується на адм. посади агрономів, лікарів, купців, офіцерів, лише не правників. Правда Льойд Джордж сказав, що алілянти тому виграли війну, що мали провідниками дилетантів. Однак цю методу можна приноровлювати що найвище до посад міністрів, а ніколи до нижчої адміністрації. Нині в Польщі наслідується методу недавного еспанського диктатора Прімо де Рівери, котрий звільнив одним махом 100 учителів, та іменував учителями фельдфеблів, а коли йому сказали, що якраз тих 100 новоіменованих педагогів не вміє читати, то спокійно заявив, що нічо не шкодить, бо вони ще навчаться. Тому видавання великих творів комісією студій над покращанням адміністрації є якоюсь іронією, на яку шкода видавати гроші.

Продовження бюджетових нарад у соймі.

(ік) Сьогодня закінчено в соймі наради над бюджетами міністерства освіти та міністерства закордонних справ. Входять на чергу ще найважніші м-ства внутр. справ і військових, які разом з м-ством зак. справ є т. зв. диспозиційними м-ствами, себто мають диспозиційні фонди, які є поборювані великою частиною сойму. Тому, що боротьба за диспозиційні фонди стала в останніх роках причиною навіть урядових кріз, до нинішних і завтрішних нарад привязують у Варшаві особливе значіння.

Промова пос. Мих. Струтинського.

(ік) При м-стві освіти виголосив довгу промову пос. **М. Струтинський.** Її короткий зміст такий: Поляки не скористали з досвідів, які зробили свого часу на власній шкурі н а Познанщині і в Конгресівці. У Сх. Галичині польська шкільна політика розпочалася майже рівночасно з пруським „культуркампфом". Промовець пригадує боротьбу за украпнський університет. Дальше покликується на слова Вільгельма Фельдмана про скриту громадянську війну в Галичині і на колишні заяви теперішнього маршала Дашинського ще в 90-тих роках. Опісля переходить до боротьби українців за свою культуру підчас і після війни. Зазначує, що навіть більшовики, хоча у своїм доктринерстві мають психольогію печерних людей, все таки відзначаються більшим почуттям дійсности ніж польські шкільні політики. Польська демократія в тій справі обмежується до пустої декларації. Дальше переходить до останніх часів і до справ т. зв. комасацій шкіл. Вже третій рік минає від заповіди премієра п. Бартеля про реформу утраквістичного закону Ґрабського. Єдина допомога, яку українські культурні установи отримали за час істнування Польщі, це 7500 зол. на Т-во ім. Шевченка за часів міністра Добруцького. Тимчасом це т-во платить річно яких 30.000 зол. податку. Кажучи про шкільні підручники промовець каже про їх авторів, що це мабуть ветеринарі відкомендеровані по наказу до писання шкільних книжок. Учителі поляки вчаться української мови щойно від дітей, яких мають вчити. Український Клюб зголошує на пленум ті внески з культурної ділянки, які були відкинені бюджетовою комісією. Якщо панове уважають, що найкраща політика є доливати оливи до вогню, то будете мати іще одну нагоду таку політику провадити. (Промова пос. М. Струтинського буде друкована у нас в цілости).

Промова пос. С. Хрупького.

(ік) При бюджеті м-ства віроісповідань забрав слово пос. **Хрупький.** Навязуючи до актуальних справ православної церкви, промовець знову пригадав, що гроші призначені на православне віроісповідання є в розпорядженню не церковних властей, лише департаменту віроісповідання, який використовує нагоду роблення на них штучної ощадности до 50 відсот. Брак статуту православної церкви є виною уряду. Без статуту поняття автокефалії є пустим звуком. За післятравневих часів відношення до православя ще погіршало. Сойм ухвалив стримати передачу церков католицькій церкві та розбирання церков. Тимчасом на Холмщині знову розібрано кільканацять церков. Сьогодня підлягає карі відправлювання молитви на публичних місцях. На Холмщині забороняють процесії. Уряд інтерпретує тимчасові приписи відношення православної церкви до держави, як йому подобається. Міністр присвоює собі право церковного собору або св. Синоду. Не можемо признати нинішному міністрові протестантові Червінському, як директорові департаменту віроісповідань, вихованкові оо. Єзуїтів гр. Потоцькому право творення канонічних норм для православної церкви. (Пос. Чапінський: Але поручника там ще нема). Знаємо, що м-ство на швидку руку виробляє статут православної церкви і тому не хоче допустити до зібрання собору. Довірочний обіжник віцеміністра внутр. справ полк. Перацького до воєвідств каже, що скликання собору для уряду є небажане і поручає старатися в день виборів відволікати з терену вибору священство і намовляти населення до абсенції. Пос. Радзівіл сказав, що польські діти на Волині в першім році вчаться в українській мові і назвав це скандалом. Статистика подає, що польських дітей 98 відсот. вчиться по польськи, а українських дітей 52 відсот. невчиться зовсім, а до шкіл з рідною мовою ходить лише 0.4 відсот., до утраквістичних 41 відсот., а в польській мові вчиться 58 відсот. української дітвори. Середніх і професійних держ. українських шкіл нема на Волині зовсім, а високої школи нема в державі зовсім. Волинський богатир князь Радзівіл не уважав згадати за це ані словом. Що торкається ревіндикації церков, то в роках 1918—20 відібрано вже поверх 600 церков. Сьогодня польський клир домагається судовим шляхом відібрати нових 724 церков. З того числа польська преса вишукала щойно 6 таких церков, які колись були польськими костелами. Решта були перед 100 роками уніятськими церквами і власністю того самого уніятського українського населення. Польський клир промовчує факт, що насильство в колишній царській Росії було доконуване на українськім населенні і з мучеників наших батьків хоче викути зброю проти нас. З глибоким задоволенням треба приняти до відома заяву голови греко-кат. церкви о. митрополита Шептицького, який виступив в обороні віри наших батьків і нашого народу перед новим замахом.

Заява пос. Дм. Паліїва.

(ік) Підчас дебати над бюджетом м-ства освіти виступив зі слідуючою короткою заявою пос. **Паліїв:** Пан Четвертинський сказав вчора про велике значіння релігії. Сьогодня п. Баліцька з того самого клюбу проливала сльози, що на кресах українізуються польські діти. Не можна вважати п. Баліцьку за визнавицю католицької віри, бо релігія відразу осуджує садизм. Говорити про українізацію польських дітей в школах на тій території, де скасовано українські школи і все їй відібрано, це вже навіть не цинізм, але садизм.

Промова мін. Червінського.

(ік) Міністр освіти і віроісповідань Червінський виголосив велику промову в своїй обороні перед закидами з ріжних польських сторін, що веде у шкільництві протикатолицьку лінію. Його промова тревала около годину, однак про українське шкільництво, ані порушені в дебаті православні справи не згадав ні словом.

Новий адміністраційний приділ повіту Турка.

(ік) На вчорашньому засіданні зголошено внесок про вилучення повіту Турка зі станиславівського воєвідства та прилучення його до львівського воєвідства. Головним мотивом внеску є комунікаційні огляди.

Мешканевий додаток для урядовців.

(ік) На сьогоднішньому засіданні сойм полагодив в першому читанні законопроект про виплату урядовцям мешканевого додатку за рік 1928. Проект закону передбачує виплату додатку в дні 1. березня ц. р.

„Український науковий інститут".

Дня 8. лютого польська рада міністрів ухвалила м. і. проект задля створення Центрального Інституту при мін-стві віроісповідань і освіти. Метою інституту мають бути студії з ділянки госп. життя, культури й історії українського народу та приготування відповідних сил до наукової праці.

НОВИНКИ

— **Проба аматорського театру недозволена.** Дня 4. II. підчас проби аматорського гуртка в читальні „Просвіти" в Монастириськах, явився постерунковий Бурко в товаристві інших поліціянтів і переконував присутніх, що це відбувається „нелегальне політичне зебране". Хоч присутні переконували, що це проба аматорської вистави, то постерунковий позаписував усіх і заявив, що потягне їх до відповідальности. Що на це староство?

— **Хто розбирав шини?** На лінії Львів-Підгайці недалеко Потутор невідомі особи відкрутили шруби заліз. шин і забрали 19 порогів, так що поїздові грозила катастрофа, як щоб залізнича служба не була вчасно цього запримітила. Поліція почала слідство.

— **Свій до свого.** Польські фірми „Рідль" та інші розіслали вже свої цінники на 1930 рік, а наш „Союз Агрономів" і другі фірми про розіслання цінників ще й не думають, тому наші рільники примушені заспокоювати свої весняні запотребування у польських фірмах. Щоби клич „Свій до свого" не лишався тільки кличем, українські фірми повинніб не спізнятись з висилкою цінників.

— **Позір!** Завтра, дня 9. лютого 1930 р. хор радн. Купчинського відспіває від 12—12.30 год. концертово в Преображенській церкві (вул. Краківська) колядки й щедрівки на дохід „Р. Школи". — **Старшина кружка Р. Ш. ім. М. Шашкевича.** 1414

— **Друге число „Літопису Червоної Калини"** — за лютий 1930 — присвячене гостині О. Олеся у Львові. На вступних сторінках поміщений портрет поета з останніх днів, його вірш написаний ним з нагоди побуту серед українського громадянства Львова, та короткий опис „Музично-Літературного Вечора Червоної Калини" улаштованого „Червоною Калиною" з нагоди гостини поета у Львові. На дальший зміст

числа складаються дуже цікаві, богато ілюстровані статті ген. Кравса, полк. Михайла Середи, А. Крезуба, пор. Аріо, ген. Р. С. і інші статті белетристичного характеру.

— **Новий катальог книжок** на 1930 рік висилає даром бібліотекам Книгарня Наукового Т-ва ім. Шевченка, Львів, Ринок 10. 1318 6-10

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз“ платить кооперативам дня 7. лютого за масло експортове, солене, пріма по 5·20 зол за кільограм; за масло десерове несолене, пріма 5 — зол за кг.; за літру молока 34 сотики, за літру сметани 1·70 зол

Памяти пок. проф. Андрія Шахновича.

(В 30-літні роковини смерти.)

Пройшов Ти чесно шлях життя,
Працюючи, що сил, для рідної країни;
Спокійно спи, не бійся забуття!
Між чесними людьми Твоя
Ніколи память не загине.

Найдорожчому Вчителеві — ученики.

На цвинтарі в Станиславові стоїть ліворуч невеличкий мурований гріб, а на марморній плиті виписана золотими буквами від учеників наведена епітафія. В тому місці лежить уже 30 літ поховане тіло небуденного вчителя і приятеля молоді, бл. п. Андрія Шахновича.

Про особу Покійного мав бути поміщений спомин у пропамятній книзі, виданій з приводу 200-літнього ювилею I. гімназії в Станиславові в 1928 р. Одначе редакційний Комітет не хотів помістити ніякої статті в українській мові, тому годиться бодай кількома словами вшанувати Його память у нашому „Ділі“.

Бл. п. Шахнович був учнем коломийської гімназії, а фільософію студіював у Львові в роках від 1889 до 1892. Учительські обовязки виконував наперед у Ярославі, а по чотирьох роках перенісся до Станиславова в 1896 р., де й помер 4. лютого 1900 р. у 34. році життя.

Проф. Шахнович учив української мови. Маючи широку загальну освіту й велике знання свого предмету, викладав він літературу все так займаючо, що учні слухали медоточивого викладу в скупленім дусі, хоч години української мови були останні, коли вже ум хлопця перетомлений і неспосібний до інтенсивнішого думання. Викладаючи літературу у звязку з історією минувшини, вмів проф. Шахнович розбудити в учнів замилування до рідної культури і любов до свого народу, а викладав цілими годинами, не зважаючи на грудну недугу, відданий всією душею свому предметові. Наче в прочутті близької смерти хотів він лишити молодому поколінню якнайбільше знання.

Проф. Шахнович був дійсним приятелем молоді, з якою радо приставав поза школою, використовуючи кожну нагоду для духового розвитку її і якнайкращого виховання для добра народу. Задля тих прикмет був просто обожаний нею.

З Його школи вийшло велике число визначних людей, знаних у науці і з громадянської діяльности, як: д-р Василь Сімович, Антін Крушельницький, д-р Михайло Лозинський, Микола Євшан, Дмитро Вітовський, д-р Володимир Старосольський, д-р Іван Демянчук, Мирослав Гаврилів, Богдан Бучинський, епископ д-р Іван Лятишевський, д-р Тит Бурачинський, д-р Степан Витвицький, о. д-р Іван Фіголь, д-р Юлій Олесницький, о. Іван Проць, д-р Микола Бажалук і багато інших.

Бл. п. Шахнович брав живу участь і в праці українських товариств, до яких належав, а як голова філії Педагогічного Т-ва в Станиславові робив заходи за оснуванням паралельних кляс з українською мовою при I. гімназії в Станиславові, чим дав почин до пізнішого заложення теперішньої української гімназії.

Його виімкову вартість пізнав і митр. Шептицький, толішній епископ у Станиславові, що бував у Його домі гостем. Ширші згадки про Його особу були поміщені з приводу Його смерти в 1900 р. в „Молодій Україні“ і в „Ділі“.

В 30-літні роковини смерти бл. п. Андрія Шахновича відправив Преосв. еп. о. Лятишевський у дні 4. лютого ц. р. поминальне богослуження в катедрі, після якого колишні Його учні вшанували память свого незабутнього вчителя збіркою на філію ТОВМ у Станиславові і на „Рідну Школу“. (тк.)

З судової салі.

Проф. Ст. Томашівський проти „Діла“.

У 88. числі „Діла“ за 20. квітня 1929 поміщено допис ред. Ів. Кедрина „Нещасливий виступ“, у якому подано зміст та оцінку відчиту проф. Ст. Томашівського в „Інституті для розсліду національних справ“ у Варшаві. Проф. Ст. Томашівський почув себе ображеним оцінкою цього відчиту і вніс до суду скаргу на ред. „Діла“ Василя Мудрого та варшавського кореспондента „Діла“ Івана Кедрина-Рудницького. Крім цього внесено скаргу проти відповідального редактора „Нового Часу“ Тиктора і ред. „Ради“ Личківського за статті на цю саму тему.

Дня 7. лютого перед львівським трибуналом розпочалась розправа проти згаданих обвинувачених. В склад трибуналу входили: о. с. Яголзінський, Маєр і Мігаль. Проф. Томашівського заступав автор акту обвинувачення д-р Глушкевич, ред. Василя Мудрого боронив д-р Михайло Волошин, Ів. Кедрина-Рудницького заступав д-р Степан Біляк, „Новий Час“ заступав д-р Ст. Шухевич, а „Раду“ п. Лев Петрушевич.

Після прочитання акту обвинувачення д-р Михайло Волошин заявив, на оборону ред. В. Мудрого, що ред. Мудрий статті „Нечуваний виступ“ не писав, тільки помістив у „Ділі“ допис постійного кореспондента „Діла“ Ів. Кедрина, який є членом клюбу парляментарних справоздавців і справоздавцем „Української Парляментарної Репрезентації“, і як такий, протягом 7. літ містить свої дописи зі своїм повним підписом. Підчас судового переслухання, ред. Мудрий зізнав, що по появі статті Кедрина, заявив проф. Томашівському свою готовість помістити в „Ділі“ його відповідь Ів. Кедринові, застерігаючись тільки, що ця відповідь може викликати полєміку і „Діло“ знов може дати Кедринові місце для поміщення його відповіди. І хоч проф. Томашівський не згодився помістити вияснення, то ред. В. Мудрий виявив добру волю супроти проф. Томашівського, не бажав образити його чести і оборонець д-р М. Волошин покликуючись на 55 статтю пресового декрету, поставив внесок, щоби В. Мудрого виключити від процесу і відкликати обвинувачення проти нього, як проти особи непричасної до процесу.

Всі ці внески запротоколовано.

Оборонець Івана Кедрина-Рудницького д-р Степан Біляк доказував, що Кедрин не мав ніяких особистих цілей у поміщенні статті „Нещасливий виступ“, а тільки сповнив обовязок кореспондента, який мусів поінформувати „Діло“ про публичний відчит проф. Томашівського, тим більше, що на цей відчит його особисто запрошено, а організатори відчиту не допустили нікого до дискусії, отже Кедрин мусів заняти своє становище супроти відчиту бодай у „Ділі“. Поминути відчиту мовчанкою було не можливо тому, що проф. Томашівський займав в українськім громадянстві чільне становище як дипльомат З. У. Н. Р., як історик і публіцист, тому виступ такої особи міг впровадити публичну опінію в блуд.

Відчит проф. Томашівського, виданий потім окремою книжкою „Десять літ української справи під Польщею“ ображує національні почування українського громадянства, хочби тому, що на 11. стороні цеї книжки, автор навіть застерігається що до самої назви „український“ і безпідставно твердить, що назва „українець“ це польський витвір 17. віку, хоч історично доказано іншими вченими що, слово „Україна“ стрічається вже в XIII. віці.

Проф. Томашівський на 17. стор. своєї книжки називає український рух „націоналістичною демагогією“, твердить, що „польські націоналісти подали руку українським націоналістам“ і очевидно проти такої зневаги українського національного руху Кедрин мусів зареагувати в пресі. Проф. Томашівський у відчиті заявив, що післятравневий уряд марш. Пілсудського доцінює українську справу і присвячує їй належну увагу, що очевидно минається з дійсністю, бо після перевороту марш. Пілсудського в травні 1926 р. положення українського народу під Польщею в дечім навіть погіршилося, зокрема в ділянці шкільництва і народнього господарства, що стверджували навіть польські посли у соймі: Іван Добмський, Осип Прухнік, Н. Пужак і З. Піотровський. Післятравневий уряд не виконав соймової ухвали про український університет і про самоуправу Східньої Галичини.

Оборонець ставить внесок покликати на свідків: д-р Дм. Левицького, д-р Льва Бачинського, сен. д-ра Макуха, сенатора М. Галущинського.

Предсідник трибуналу перериває: „Чи пан меценас хоче покликати на свідків усіх послів зі сойму і всіх сенаторів?“

У дальшій промові оборонець згадує, що проф. Томашівський у відчиті кинув українським адвокатам і всему суспільству зневажливі слова, що „політичні процеси ширять серед української молоді моральне спустошення“.

На доказ неслушности цих слів оборонець пропонує покликати на свідка д-ра В. Старосольського, але предсідник трибуналу знов перебиває його слова, підсуваючи йому ще й інших кандидатів: д-ра Льва Ганкевича, д-ра Степана Шухевича і т. д.

Несл[illegible]шно докоряє також проф. Томашівський у відчиті, що „все українське громадянство під Польщею починає думати московсько-царівськими категоріями, а вже крайньою знеслагою є слова проф. Томашівського: „українські національні діячі — це націоналістичні психопати".

Далі прочитано зізнання обвинуваченого [illegible]в. Кедрина, який заявив, що у статті не критикував особи проф. Томашівського, не ображав його тільки оцінював його відчит та спростовував факти історично невірні, та що проти відчиту проф. Томашівського виступав не тільки він, але і бувші політичні однодумці Томашівського д-р Володимир Залозецький в „Українськім Голосі" та інші.

Трибунал, відкинувши деякі внески оборонців, приняв внесок щодо покликання свідків, які були на відчиті, посла д-ра Дм. Левицького, посла Паліїва, і Станисл. Стронського. Цього останнього покликано для ствердження факту, що він після відчиту заявив послові д-ру Дм. Левицькому: „Навіть ми так зле про українців не думали, як проф. Томашівський", та що посол Туґут був справді тим відчитом так невдоволений, що свідомо не допустив до дискусії.

Оборонець д-р С. Шухевич ставить внесок за умореная процесу проти відп. ред. „Нового Часу" Тиктора, тому, що скарга проти нього була внесена тоді, як справа вже була задавнена. Тому, що автор обвинувачення д-р Глушкевич згодився відкликати обвинувачення проти ред. Тиктора, справу цього обвинуваченого уморено.

Заступник „Ради" п. Лев Петрушевич висунув проти проф. Томашівського кілька аргументів, між ними той, що проф. Томашівський підчас війни доносив австрійській дефензиві про нельояльність проф. М. Грушевського супроти австрійської монархії, а на ствердження цього доносу оборонець запропонував покликати свідків: проф. Студинського, радника Федусевича і п. Матчака. На доказ неґативного відношення проф. Томашівського до праці українського громадянства, згадав оборонець статті цього професора в „Літописі" проти тайного українського університету та статті в „Політиці".

Заступник приватного обвинуваченого д-р Глушкевич спротивився допущенню усіх доказів оборони, після чого оборонець редактора В. Мудрого д-р М. Волошин, покликуючись папово на 55. статтю пресового декрету, домагався увільнення свого клієнта.

Беручи під увагу домагання оборонця, трибунал відкликав обвинувачення проти ред. В. Мудрого й уморив проти цього обвинуваченого всяке поступування, згідно з ст. 65 пресового декрету.

Щодо внесків оборонців д-ра Білика і п. Петрушевича трибунал удався на нараду, після чого розправу відложено. *Ол.*

☦ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Олена з Бородайкевичів Вітошинська, дружина радника Айталя Вітошинського у Відні і мати д-р Дарії Вітошинської-Дзеровичевої у Львові та сина Юрія, діяльного члена віденської „Січи", померла у вівторок 4. лютого 1930 р. по коротких тяжких терпінях у Відні в 45 році життя. Похорони Покійної відбулися в пятницю 7. ц. м. з церкви св. Варвари на цвинтар у Деблінґу (Döblinger Friedhof). Покійна, відома українська громадянка, брала живу участь в українському жіночому русі у Відні і передчасна її смерть викликала серед усіх кругів нашої віденської громади щирий та глибокий жаль. В. її П.!

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Субота, 8. лютого год. 3·30 пополудні „Поиста", вистава для молоді, знижені ціни

Субота, 8. лютого, год. 7·30 вечором „Княжна Шікаго".

Неділя, 9. лютого, год. 3·30 попол. „Як гуляти, то гуляти".

Неділя, 9. лютого, год. 7·30 вечором „Княжна Шікаго".

Малий Міський Театр:

Субота, 8 лютого, год. 7·30 вечором „Панна з дипльоматії".

Неділя, 9 лютого, год. 3·30 пополудні „Міреле Ефрос".

Неділя, 9. лютого, год. 7·30 вечором „Міреле Ефрос".

Театр ревії „Тонг" — в салі кіна „Кольосей":

Субота, 8. II., „Серденько, стягни маску!". Дві вистави; год. 7·30 і 9·30.

Неділя, 9-го II., „Серденько, стягни маску!". Дві вистави: год. 7·30 і 9·30.

Кіна.

АПОЛЬО: Звукова фільма „Співаючий сміхун".

КАСІНО: Заборонені години (Рамон Новаро). Карло XII (в ролі паря: Мик. Северський, в ролі Карла: Геста Екман).

КОЛЬОСЕЙ: Жовта контрабанда. — 3 тюрми на престіл.

ЛЕВ: Ночі шалу, ночі кохання (Іван Петрович, Лілі Даговер).

МАРУСЕНЬКА: Моряк солодких вод (Бастер Кітон). Чорт (Сю Кароль, Род ла Рок).

ОАЗА: Копла (Кляра Бов).

ПАЛЯС: Звукова фільма „На фронті нічого нового". „Любощі кап. Леша".

ПАН: Буря над Азією.

ПАСАЖ: У країні срібних лисів (Рін-тін-тін).

ПРОМІНЬ: Бедуїнове кохання.

СІЛЬВЕ: Буря над Азією.

ФАТАМОРГАНА: Найпарадніша парада.

ХИМЕРА: „Еротікон".

УТІХА: Леді Гемілтон.

Програма радіо.

Неділя 9. II.

Варшава (1411,7) 12.10 Симфонічний поранок. 16.00 „Чи поїдемо на місяць і на Марса" (відчит). **Познань** (334,8) 18.50 Оперові арії Соф. Лещинська. **Гельсінґфорс** (221) 11.00 Концерт і спів. 13.00 Концерт із Нар. Дому. 19.45 Лярія Лінко (спів). 20.05 Радіоорх. **Ляйпціг** (259) 15.00 Богема (оп. Пучіні). **Братислава** (279) 19.00 Танкова музика. **Льондон** (356,3) 16.00 Церк. кантата. 17.30 Військ. орхестра. **Франкфурт** (390) 12.00 Концерт мандолінистів. **Берн** (403) 21.30 Концерт Деметрієску. **Берлін** (418) 20.30 Мамзель Анго (оп. Лекока). **Стокгольм** (436) 14.30 Симфонічний концерт. **Рим** (441) 10.45 Рел. музика. 20.02 Іріс (оп. Масканія). **Лянґенберґ** (473) 20.00 Княжна чардаша (оперетка Кальмана). **Прага** (487) 16.00 Концерт Чеської Фільгармонії. **Мілано** (501) 20.30 Ля Леґенда дельо Смерадо (оп.). **Брюссель** (509) 19.00 Скрипка. **Відень** (516,3) 11.00 Концерт Віден. Симфонічної Орхестри. 20.10 Графиня Маріца (оперетка Кальмана). **Мюнхен** (533) 18.15 Концерт (Ст. Френкеля). 20.50 Розбійники (Шілера). **Будапешт** (550) 16.15 Муз. поранок (Єне Губая). **Москва** (825) 14.00 Гумор і сатира. 15.00 концерт. 15.30 Концерт бажань. 18.30 Трансмісія (Попов). 21.00 Танкова музика. **Ковно** (1935) 16.30 Легка музика. **Харків** (1304) 16.30 Концерт. 18.30 Трансмісія з Опери. **Париж** (1725) 16.00 Трансмісія концерту зі салі Гаво. 21.00 Каварняний концерт. **Копенгага** (1067) 12.00 Концерт. 20.00 Ратушеві дзвони.

Понеділок 10. II. 1939.

Варшава (1411,7) 16·15 Програма для дітей. **Ляйпціг** (259) 16·30 Концерт. **Льондон** (356,3) 20·40 Популярний концерт. **Берлін** (418) 16·30 Концерт солістів. **Стокгольм** (436) 19·50 Військова музика. **Рим.** (441) 17·30 Співає Цецилія Као Пінна. **Прага** (487) 21·30 Концерт. **Будапешт** (550) 19·30 Концерт фільгармонії. **Москва** (825) 15·30 Концерт. **Ленінград** (1000) 16·00 Концерт. **Харків** (1304) 19·30 Трансмісія.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10